

Osmo Alho:

JERIKOLAISEN RAAHABIN AMMATTI

Neljäs tarkistettu ja täsmennetty laitos.

Johdanto.

Sitä Raamatun sanomaa, mikä on alkuaan puhuttu ja kirjoitettu pääasiassa hebreaksi sekä osaksi arameaksi, voidaan nimittää Raamatun alkuperäiseksi tekstiksi. Valitettavasti vain tätä tekstiä ei ole sellaisenaan enää olemassa, koska mitään Raamatun alkuperäisiä käsikirjoituksia ei ole meille säilynyt. Vanhan Liiton kirjoitusten verrattain yhtenäinen ns. masoreettinen teksti ja erityisesti sen konsonanttimuoto on kuitenkin juutalaisen tutkimuksen mukaan hyvin lähellä Raamatun alkuperäistä tekstiä, joten siltä osin on käytettävissä varsin luotettava pohjateksti.

Uuden Liiton kirjoitusten kohdalla tilanne on sen sijaan ongelmallisempi. Meillä käytettävissä oleva runsaasti variaatioita sisältävä kreikankielinen teksti on merkittävältä osalta käännoistä siitä, mitä Jeesus ja Hänen aikalaisensa ovat puhuneet ja kirjoittaneet käyttäen Juudean hebreaa ja Galilean arameaa. Myös Peshitta-teksti, joka on lähinnä Syyrian arameaa, on käännois, vaikka se kielen puolesta on tietysti paljon lähempänä alkuperäistä tekstiä kuin kreikankielinen teksti. Siten ainoa keino saada esille Uuden Liiton kirjoitusten alkuperäinen teksti on yrittää rekonstruoida se kaiken sen tiedon perusteella, mitä on olemassa. Siinä tehtävässä ovat osaltaan avuksi myös Uuden Liiton kirjoitusten hebreankieliset käännökset.

Tutkittaessa Raamatun alkuperäistä tekstiä ei voida kuitenkaan pelkästään nojautua vain nykyhebreassa esiintyviin kieliopillisiin rakenteisiin eikä siinä käytettyjen hebrean- ja arameankielisten sanojen ja sanontojen nykyisiin merkityksiin ja merkitysvivahteisiin. Näiden sinänsä kyllä varsin hyödyllisten tietojen ohella on pyrittävä kaikin mahdollisin tavoin saamaan ennen muuta selville, mikä oli tutkittavan tekstin kirjaimellinen merkitys sinä ajankohtana, jolloin alkuperäinen teksti on syntynyt.

Tätä alkuperäisen tekstin merkitystä selvitettäessä on hyvänä apuna Raamatun jälkeen iältään vanhin juutalainen kirjallisuus, joka on kirjoitettu osaksi hebreaksi ja osaksi arameaksi. Siihen kuuluvat Talmud, johon yleensä katsotaan sisältyviksi Mishna, Tosefta ja Gemara (joskus nimitystä Talmud käytetään vain Gemarasta), sekä Midrash-kirjallisuus ja Targumit eli arameankieliset selittävät käännökset. Lisäksi siihen on luettava vielä historioitsija Josephuksen kreikankieliset teokset. Niistä on olemassa myös hebreankielinen versio, joka tunnetaan nimellä Josippon.

On muistettava, että tähän vanhaan juutalaiseen kirjallisuuteen sisältyvät tulkinnat ja selitykset on tehty suunnilleen kaksituhatta vuotta lähempänä Raamatun alkuperäisen tekstin syntyhetkeä kuin meidän aikanamme laaditut kristilliset tulkinnat ja selitykset. Nämä viimeksi mainitut nojaavat lisäksi edelleenkin aivan liian suuressa määrin alkuperäisen tekstin kreikankielisiin käännöksiin.

Niitä ovat Vanhan Liiton kirjoitusten Septuaginta-käännös sekä eräät myöhemmät kreikankieliset käännökset ja Uuden Liiton kirjoitusten jo edellä mainittu kreikankielinen teksti. Näiden kreikankielisten käännösten perusteella Raamatun alkuperäisiä hebrean- ja arameankielisiä sanoja ja sanontoja vastaavat käsitteet voivat helposti saada virheellisiä merkitysvivahteita tai kokonaankin vääriä merkityksiä.

Tekstin kirjaimellisen eli sananmukaisen merkityksen tulisi joka tapauksessa aina olla lähtökohtana, paisi tietysti käännöksille, myös tekstin kaikelle muulle tulkinnalle, olkoon sitten kysymyksessä tekstin viitteellinen, vertauskuvallinen tai hengellinen tulkinta. Jos tästä lähtökohdasta ei pidetä tiukasti kiinni, tekstin tulkinta muuttuu helposti täysin mielivaltaiseksi. Siitä on erityisesti monissa toisen maailmansodan jälkeen ilmestyneissä Raamatun käännöksissä ja selityksissä runsaasti varottavia esimerkkejä.

Omassa Raamatun tutkimisessäni olen pyrkinyt ottamaan huomioon edellä esitettyjä näkökohtia jo 1970-luvulta lähtien. Tällöin olen käyttänyt apuna aluksi Raamatun tekstin juutalaista taustaa ja tulkintaa selostavaa suomalaista kirjallisuutta (mm. monet Aapeli Saarisalon ja Risto Santalan teokset) sekä myöhemmin suoraan juutalaista, lähinnä englanninkielistä, mutta jonkin verran myös saksan- ja hebreankielistä kirjallisuutta (mm. monet tämän tutkielman liitteessä 1 olevassa lähdekirjallisuusluettelossa mainitut teokset). Näihin juutalaista ajattelutapaa ja käsittemaailmaa koskeviin taustatietoihin perustuu suurelta osalta tämäkin tutkielma.

Seuraavassa esityksessä on kaikki tutkimuksen kohteena olevat hebrean-, aramean- ja kreikankieliset sanat sekä eräät hebreankieliset nimet kirjoitettu, paitsi näiden kielten omilla kirjaimistoilla, myös translitteroituina länsimaista kirjaimistoa sekä muutamia lisämerkkejä käyttäen. Nämä lisämerkit sisältyvät tietokoneiden normaaleihin suomenkielisiin fontistoihin, joten mitään kirjainfontistojen erikoismerkkejä ei tarvita. Täten aikaansaatuun translitterointijärjestelmien ominaisuudet sekä niissä käytetyt merkinnät ja niiden ääntäminen on selitetty tutkielman liitteissä 2 ja 3.

Karstulassa 16.2.2005.

Osmo Alho

1. Raahabin nimi Raamatun alkukielisissä teksteissä.

Vanhan Liiton kirjoitusten hebreankielisessä masoreettisessa tekstissä (lähteet 1 - 5 tutkielman liitteessä 1. olevassa lähdekirjallisuusluettelossa) esiintyy yhteensä viisi kertaa Joosuan kirjan jakeissa 2:1, 2:3, 6:17, 6:23 ja 6:25 jerikolaista naishenkilöä tarkoittava nimi רַחַב [RaH'aV']. Tämän nimen merkitys on "leveä, laaja" (esim. lähde 6). Kreikankielisessä Septuaginta-käännöksessä (lähde 7) nimi esiintyy muodossa Ρααβ [Ra-a'β].

Uuden Liiton kirjoituksissa tämä nimi esiintyy yhteensä kolme kertaa jakeissa Matt. 1:5, Hebr. 11:31 ja Jaak. 2:25. Kreikankielisessä tekstissä (lähteet 8 - 13) nimi on jakeessa Matt. 1:5 muodossa Ραχάβ [Rhakha'β] sekä jakeissa Hebr. 11:31 ja Jaak. 2:25 muodossa Ραάβ [Rha-áb]. Arameankielisessä Peshitta-tekstissä (lähde 14) ja Uuden Liiton kirjoitusten hebreankielisissä käännöksissä (lähteet 14 - 18) nimi on kaikissa näissä jakeissa alkuperäisessä muodossa רַחַב [RaH'aV'].

Suomenkielisissä Raamatun käännöksissä tästä nimestä käytetään muotoja Raahab (mm. vv. 1933 / 1938 käännös ja v. 1993 Jumalan Kansan Raamattu) sekä Rahab (mm. v. 1776 ja v. 1992 käännökset).

2. Raahabin ammattia osoittava sanonta Raamatun alkukielisissä teksteissä.

Masoreettisessa tekstissä (lähteet 1 - 5) jakeessa Joos. 2:1 on myös Raahabin ammattia osoittava sanonta הַזֹּנָה הַשָּׂדֵה [ʿisSha:(H) ZONa:(H)]. Jakeessa Joos. 6:22 tämä sanonta esiintyy määrättyssä muodossa הַזֹּנָה הַשָּׂדֵה [Ha'isSha:(H) HazZONa:(H)] sekä jakeissa Joos. 6:17 ja 6:25 lyhennetyssä määrättyssä muodossa הַזֹּנָה [HazZONa:(H)]. Tämän sanonnan yksityiskohtainen kieliopillinen analyysi on esitetty tutkielman kohdassa 5.

Septuaginta-käännöksessä (lähde 7) Raahabin ammattia osoittava sanonta on jakeessa Joos. 2:1 muodossa γυνή πόρνη [gyne:´ po´rne:]. Jakeissa Joos. 6:17, 6:23 ja 6:25 tämä sanonta esiintyy lyhennetyssä määrättyssä muodossa ἡ πόρνη [he: po´rne:]. Tämän sanonnan yksityiskohtainen kieliopillinen analyysi on esitetty tutkielman kohdassa 6.

Uuden Liiton kirjoituksissa Raahabin ammattia osoittava sanonta esiintyy jakeissa Hebr. 11:31 ja Jaak. 2:25. Se on kreikankielisessä tekstissä (lähteet 8 - 13) muodossa ἡ πόρνη [he: po´rne:] (määrätty muoto), arameankielisessä Peshitta-tekstissä (lähde 14) painotetussa muodossa זִנְיָהּ [ZaNIThaʿ], mikä vastaa hebrean sanaa הַזֹּנָה [HazZONa:(H)] (määrätty muoto), ja hebreankielisissä käännöksissä (lähteet 14 - 18) muodossa הַזֹּנָה [HazZONa:(H)] (määrätty muoto).

Uuden Liiton kirjoituksissa viitataan siten Raahabin ammattiin Vanhan Liiton kirjoituksista tunnettuna asiana, joten sitä koskevan sanonnan merkitys on tutkittava ennen muuta Vanhan Liiton kirjoitusten pohjalta.

3. Raahabin ammatin yleinen kristillinen tulkinta.

Edellä esitetyt Raahabin ammattia osoittavat sanonnat on käännetty lähes kaikissa seuraavilla kielillä tehdyissä ei-juutalaisissa Raamatun käännöksissä sekä selitetty useimmissa kristillisissä Raamatun selityksissä alla mainittuja sanoja käyttäen:

latina:	meretrix
espanja:	ramera
ranska:	prostituée
englanti:	harlot, prostitute
saksa:	Hure, Dirne
ruotsi:	sköka
suomi:	portto, prostituoitu
viro:	hoor
venäjä:	блудница

Kaikkien yllä mainittujen sanojen merkitys on "ammatikseen haureutta harjoittava nainen, prostituoitu, portto, huora, ilotyttö". Tämä on niin ollen Raahabin ammatin yleinen kristillinen tulkinta.

4. Raahabin ammatin tulkinta juutalaisessa Raamatun selityksessä.

Masoreettisessa tekstissä mainitulle Raahabin ammattia osoittavalle sanonnalle esiintyy osassa juutalaista selitystä tuo sama edellä esitetty tulkinta "portto" (esim. lähteet 19 - 23). Tämän käsityksen tueksi viitataan Midrash-kirjallisuuteen kuuluvaan Mekhilta nimiseen teokseen (lähde 23). Tätä teosta, joka käsittelee toisen Mooseksen kirjan selitystä, on olemassa kaksi aramean-kielistä versiota: Mekhilta de Rabbi Ishmael ja Mekhilta de Rabbi Simeon ben Jochai (lähde 24).

Mekhiltassa on esitetty tieto, jonka mukaan Raahab olisi ollut portto jo 10-vuotiaasta lähtien 40 vuotta, minkä jälkeen hän olisi kääntynyt juutalaisuuteen todistaen uskonsa piilottamalla Joosuan lähettämät vakoilijat (lähde 23). Koska tämä tieto ei kuitenkaan liity millään tavalla itse Joosuan kirjan tekstiin, vaan jakeen 2. Moos. 18:1 selitykseen, se lienee niitä monia juutalaisen selityksen rönsyjä, joille ei voida antaa paljon painoarvoa.

Juutalaisessa Raamatun selityksessä on Raahabin ammattia osoittavalle sanonnalle myös toinen, vaihtoehtoinen, tulkinta. Niinpä eräässä englanninkielisessä juutalaisessa Joosuan kirjan kommentaarissa jakeen 2:1 loppuosa on käännetty englanniksi seuraavasti: "So they travelled and came to the house of a woman innkeeper named Rachav, and they slept there." (lähde 25).

Eräs toinen, hebreankielinen juutalainen Joosuan kirjan kommentaari selittää tekstin sanan זֹנָה [ZONa:(H)] merkityksen puolestaan näin: "[Sanan] merkitys on [yleensä] prostituoitu nainen, mutta tässä tapauksessa sen merkitys on myös majatalon emäntä, joka pitää tarjolla ruokaa (= hebreaksi מְזוֹן [MaZON]) matkustaville vieraille." (lähde 26). Tässä selityksessä on siis erityisesti tuotu esille hebrean sanojen זֹנָה [ZONa:(H)] ja מְזוֹן [MaZON] välinen läheinen yhteys.

Raahabin ammatin vaihtoehtoinen tulkinta juutalaisessa Raamatun selityksessä on siten "[naispuolinen] majatalon pitäjä, majatalon emäntä". Tämä Raahabin ammatin toinen tulkinta esiintyy vanhassa juutalaisessa kirjallisuudessa ainakin kahdessa teoksessa:

1) Joosuan kirjan arameankielisessä Targumissa (Targum Jonathan) Raahabin ammattia osoittavan hebreankielisen sanonnan vastineena on aramean sana פּוֹנְדֵקִיתָא [PUNDeQITha'] (lähteet 25 ja 26). Tuo sana on feminiinimuoto sanasta פּוֹנְדֵקִי [PUNDeQI:], jonka merkitys on "[miespuolinen] majatalon pitäjä, majatalon isäntä", joten feminiinimuodon merkitys on vastaavasti "[naispuolinen] majatalon pitäjä, majatalon emäntä" (lähde 27).

Nämä edellä mainitut arameankieliset sanat ovat lainasanoja kreikasta ja ne vastaavat kreikankielisiä sanoja πανδοκεύς [pandokeu's] (maskuliini) sekä πανδοκεύτρια [pandokeu'tria] (feminiini), joilla on nuo samat edellä esitetyt merkitykset (lähde 28). Raamatun ajan jälkeisessä hebreassa ne esiintyvät muodossa פּוֹנְדֵקִי [PuNDaQI:] (maskuliini) sekä פּוֹנְדֵקִיתָא [PuNDaQITh] (feminiini) merkitysten ollessa edelleen samat (lähde 29).

2) Juutalainen historioitsija Josephus Flavius, jonka hebreankielinen nimi oli מתתיהו בן יוסף [JOSeF' BeN MaThTIHU:] ja joka eli noin vuosina 40 - 100 j.Kr., esittää juutalaisten historiaa laajasti käsittelevässä kreikankielisessä teoksessaan Jerikon valloitusta koskevassa kuvauksessa myös tämän saman tiedon, että Raahab oli majataloa pitävä nainen eli majatalon emäntä (lähde 30, "Antiquities of the Jews", Book V. Chapter I:2).

Rabbinistisen selityksen osalta on syytä mainita vielä juutalainen Raamatun selittäjä RASHI eli rabbi יצחק בן שלמה [ShLoMo:(H) BeN JiTsH'aQ], joka eli vuosina 1040 - 1105 j.Kr. ja oli erityisesti Raamatun hebrean kieliopin asiantuntija (esim. lähde 31, "Preface").

RASHI on ymmärtänyt edellä esitetyn Targumin käännöksen tässä tekstikohdassa kirjaimellisesti (lähde 25). Tällöin on siis kysymyksessä tulkinta, josta juutalaisessa Raamatun selityksessä käytetään hebreankielistä nimitystä **טָשָׁרַת** [PShaT] = "yksinkertainen, kirjaimellinen, sananmukainen [merkitys]". Tämä käsite on usein käännetty englanniksi sanoilla "the plain meaning" (esim. lähde 32, sivu 125). RASHI sulkee niin ollen tässä Joosuan kirjan kohdassa kokonaan pois tulkinnan "portto" ja ymmärtää Raahabin ammattia osoittavan masoreettisen tekstin hebreankielisen sanonnan kirjaimelliseksi merkitykseksi vain tulkinnan "[naispuolinen] majatalon pitäjä, majatalon emäntä".

Tämä Raahabin ammatin vaihtoehtoinen juutalainen tulkinta on päässyt ainakin kahteen länsimaiseen Raamatun käännökseen:

1) Englanninkielisessä "New International Version" nimisessä käännöksessä on tekstissä kylläkin sana "prostitute", mutta jakeen Joos. 2:1 alaviitteessä on annettu myöskin toinen, vaihtoehtoinen, käännösmahdollisuus "innkeeper" (lähde 33).

2) Suomenkielisessä "Jumalan Kansan Raamattu" nimisessä käännöksessä on suoraan tekstissä sanonta "majatalon pitäjä". Jakeen Joos. 2:1 alaviitteessä, jossa on mainittu myös tavanomainen käännös "portto", on lisäksi esitetty lyhyesti tekstissä olevan tulkinnan perustelut (lähde 34).

Kristillisessäkin Raamatun selityksessä siis ainakin jotkut kääntäjät ja selittäjät ovat hyväksyneet tämän vaihtoehtoisen juutalaisen tulkinnan.

5. **Hebrean sanonnan **אִשָּׁה זֹנָה** kieliopillinen analyysi.**

Tämän sanonnan alkuosa **אִשָּׁה** [’isSha:(H)] on substantiivi, jonka merkitys on "nainen, aviovaimo" (lähteet 4, 5, 27, 29 ja 35 - 39). Se on feminiinimuoto sanasta **אִישׁ** [’ISh] jonka merkitys on "mies, aviomies", ja se esiintyy Raamatussa ensimmäiset neljä kertaa jakeissa 1. Moos. 2:22 - 25 (käännetty v. 1933 käännöksessä sanoilla "vaimo" ja "miehetär"). On huomattava, että jakeessa 1. Moos. 1:27 ei käytetä näitä sanoja **אִישׁ** ja **אִשָּׁה**, vaan sanoja **זָכָר** [ZaKhaR] = "miespuolinen, maskuliini" ja **נְקֵבָה** [NeQeV'a:(H)] = "naispuolinen, feminiini" (käännetty v. 1933 käännöksessä vastaavasti sanoilla "mies" ja "nainen").

Sanonnan loppuosa **זֹנָה** [ZONa:(H)] on kieliopillisesti **פְּעֵל** [Pa’aL] konjugaation partisiipin yksikön feminiinimuoto, jota voidaan käyttää myös substantiivisesti. Tämä sana voidaan Raamatun hebreassa johtaa kahdesta eri juuriverbistä:

a) Juuriverbistä זנה [ZNH].

Tämän verbin perusmuoto eli פָּעַל [Pa‘aL] konjugaation perfektin yksikön 3. persoonan maskuliinimuoto on נָהַ [ZaN:(H)] ja verbin merkitys on "tehdä aviorikos, tehdä huorin" (lähteet 4, 5, 27, 29 ja 35 - 39). Sanan נָהַ [ZONa:(H)] kirjaimellinen merkitys on siten "[naispuolinen] aviorikoksen tekevä, huorin tekevä", josta saadaan koko tälle tutkittavalle sanonnalle merkitys "aviorikoksen tekevä nainen, huorin tekevä nainen", josta seuraa edelleen johdettu merkitys "prostituoitu, portto, huora". Nyt on tietysti ilman muuta selvää, että sanonta esiintyy Raamatun tekstissä tässä johdetussa merkityksessä useissa eri kohdissa.

b) Juuriverbistä זון [ZVN]

Tämän verbin infinitiivimuoto on Raamatun hebreassa זון [ZON] (lähde 29). Verbin perusmuoto eli tässä tapauksessa קָל [QaL] konjugaation perfektin yksikön 3. persoonan maskuliinimuoto on זָן [ZaN] ja verbin merkitys on "ruokkia, syöttää" (lähteet 4, 5, 27, 29 ja 35 - 39). Tästä verbistä johdettu substantiivi מִזֶּן [MaZON], jonka merkitys on "ruoka" (lähteet 4, 5, 29 ja 35 - 39), esiintyy Raamatussa kaksi kertaa jakeissa 1. Moos. 45:23 ja 2. Aik. 11:23 (käännetty v. 1933 käänöksessä vastaavasti sanoilla "eväitä" ja "elintarpeita").

Itse verbi esiintyy muualla Raamatussa vain kerran muodossa מוֹזְנִים [MUZaNIM], joka on הוֹפְעַל [HOF‘aL] konjugaation passiivin partisiipin monikon maskuliinimuoto ja jonka merkitys on "hyvin ruokitut, hyvin syötetyt" (lähteet 5, 29, 35 ja 36). Sana on jakeessa Jer. 5:8 esiintyvässä sanonnassa מוֹזְנִים סוּסִים [SUSIM MUZaNIM] = "hyvin ruokitut hevoset" tai "hyvin syötetyt hevoset" (käännetty v. 1933 käänöksessä "hyvinruokitut orit").

Tämä sana esiintyy kuitenkin monissa käsikirjoituksissa ja tekstilaitoksissa myös muodossa "lue: מִיֶּזֶן [MeJuzZaNIM]", joka on monikko sanasta מִיֶּזֶן [MeJuzZaN] = "lihava, lihotettu, hyvin syötetty" (lähteet 4, 5, 29 ja 37 - 39). Sanan merkitys on siis tässäkin tapauksessa jokseenkin sama, mutta sitä ei ole tällöin johdettu juuriverbistä זון [ZVN]. Sanan מִיֶּזֶן [MeJuzZaN] alkuperää ei tiedetä (lähde 29), joten se on mahdollisesti vain sanan מוֹזֶן [MUZaN] lukuvirhe.

Verbistä זון [ZON] voidaan johtaa analogisesti verbin בּוֹשַׁ [BOSH] > בּוֹשָׁה [BOSH:(H)] taivutuksen kanssa (lähde 40) partisiipin yksikön feminiinimuoto נָהַ [ZONa:(H)], jonka kirjaimellinen merkitys on siten "[naispuolinen] ruokkiva, syöttävä". Näin saadaan koko tälle tutkittavalle sanonnalle merkitys "ruokkiva nainen, syöttävä nainen", josta seuraa edelleen johdettu merkitys "(majatalossa matkustavia) ruokkiva nainen" eli

"[naispuolinen] majatalon pitäjä, majatalon emäntä". Johdettuna näin juuriverbistä ןוּן [ZVN], joka myös sisältyy Raamatun sanastoon, on siis päädytty juuri tuohon toiseen, vaihtoehtoiseen, juutalaiseen tulkintaan.

Sanonnan הַשָּׂרָה הַזֵּה [’isSha:(H) ZONa:(H)] molemmat esitetyt merkitykset "portto" ja "majatalon emäntä" ovat näin ollen Raamatun hebreassa kieliopillisesti yhtä perusteltuja. Sanonnan kulloinenkin merkitys ei silloin käy ilmi suoraan siinä olevista sanoista, vaan se täytyy aina päätellä tekstiyhteydestä. Näinhän on asia monissa muissakin tapauksissa (vrt. esim. suomenkielistä virkettä "kun lakkaa satamasta, ostan lakkaa satamasta", jossa sanonnoilla "lakkaa satamasta" on kaksi täysin eri merkitystä, sanan "lakka" voidessa vielä jälkimmäisessä sanonnassa tarkoittaa joko tiettyä marjaa tai tiettyä pintakäsittelyainetta).

Joosuan kirjan tekstissä olevan kuvauksen perusteella Joosuan lähettämien vakoilijoiden ainoa keino päästä sisälle vahvalla muurilla ympäröityyn ja hyvin vartioituun Jerikoon oli tekeytyä muukalaisiksi matkamiehiksi, jolloin oli luonnollista, että he hakeutuivat Jerikossa juuri majataloon. Siten Raahabin talon on aivan ilmeisesti täytynyt olla majatalo. Tämä asia on sanottu eräissä sellaisissakin selityksissä tai selittävässä käännöksissä, joissa muuten on käytetty tulkintaa "portto" (esim. lähteet 41 - 43).

Kun sitten Jerikon kuninkaan lähettämät miehet tulivat Raahabin luottoamaan selkoa sinne tulleista muukalaisista, he uskoivat suoraan Raahabin sanan tutkimatta lainkaan hänen taloan. Siitä voidaan päätellä, että Raahabin täytyi olla hyvin arvossa pidetty ja luotettava nainen eli juuri kunniallinen majatalon emäntä. Tuskinpa nyt porton puheita olisi niin vain uskottu ja lähdetty heti suin päin ajamaan takaa muukalaisia sekä jätetty Raahabin talo tarkoin tutkimatta. Tekstiyhteys puoltaa siten hyvin selvästi tätä toista, vaihtoehtoista, tulkintaa.

Nyt on vielä aiheellista huomauttaa, että juuriverbin ןוּן [ZVN] infinitiivimuoto on - ilmeisesti aramean kielen vaikutuksesta (lähteet 5, 27 ja 36) - myöhemmässä hebreassa ןוּן [ZUN] (lähteet 27, 37 ja 39) eikä ןוּן [ZON], niinkuin se on Raamatun hebreassa (lähde 29). Näin ollen tämän verbin taivutus tapahtuu myöhemmässä hebreassa verbin לִן [LUN] > לָהּ [LaNa:(H)] mukaisesti (lähde 40). Siten verbin partisiipin yksikön feminiinimuoto, jonka merkitys on "[naispuolinen] ruokkiva, syöttävä" on myöhemmässä hebreassa הַזֵּה [ZaNa:(H)] eikä הַזֵּה [ZONa:(H)], kuten tämä verbin taivutusmuoto on edellä esitetyn mukaisesti Raamatun hebreassa.

Myöhemmässä hebreassa ei niin ollen tule enää kieliopillisesti esille Raahabin ammattia osoittavan sanonnan vaihtoehtoinen merkitys "ruokkiva nainen, syöttävä nainen" eli tulkinta "[naispuolinen] majatalon pitäjä, majatalon emäntä". Sanonnan lyhennetyin muodon הַזֵּה [HazZONa:(H)] (määrätty muoto) tai הַזֵּה [ZONa:(H)] (määräämätön muoto) merkitykseksi

on tämän mukaisesti myöhemmässä hebreassa yleisesti ymmärretty vain juuriverbistä **גנח** [ZNH] johdettu tulkinta "portto", mikä selittää sen, että tämä tulkinta Raahabin ammatista esiintyy myös monissa juutalaisissa Raamatun käännöksissä.

6. Kreikan sanonnan γυνή πόρνη kieliopillinen analyysi.

Tämän sanonnan alkuosa γυνή [gyne:] on substantiivi, jonka merkitys on "nainen, aviovaimo" (lähteet 13, 28 ja 44 - 50). Sanonnan loppuosa πόρνη [po'rne:] on kieliopillisesti partisiipin yksikön feminiinimuoto, jota voidaan käyttää myös substantiivisesti. Se on johdettu klassillisen kreikan verbistä πέρνημι [pe'rne:mi], jonka merkitys on "myydä" (lähteet 28, 46, 48 ja 49). Sanonnan kirjaimellinen eli sananmukainen merkitys on siten "myyvä nainen" tai "myyvä aviovaimo" eli "[naispuolinen] myyjä, myyjätär". Siitä on sitten saatu edelleen sanonnan johdettu merkitys "itseään myyvä nainen, prostituoitu, portto".

Septuaginta-käännöksessä jakeissa Joos. 6:17, 6:23 ja 6:25 olevassa lyhennetyssä määrätysssä muodossa ἡ πόρνη [he: po'rne:], joka esiintyy myös Uuden Liiton kirjoitusten kreikankielisessä tekstissä, täydelliseen sanontaan sisältyvää partisiippimuotoa on käytetty substantiivina. Tämän sanan merkitykseksi on myöhemmässä kreikassa yleisesti ymmärretty vain koko sanonnan johdettu merkitys "portto" sen takia, että verbi πέρνημι [pe'rne:mi] on jäänyt pois käytöstä. Niinpä sitä ei ole mainittu lainkaan monissa kreikan sanakirjoissa (esim. lähteet 44, 45, 47 ja 50). Täten sanan πόρνη [po'rne:] kirjaimellinen substantiivinen merkitys "myyjätär" on jäänyt kokonaan unholaan.

Kun majatalon emännän tärkeänä tehtävänä on aina ollut myydä majatalossa ruokaa matkustaville vierailleen, tuon kreikankielisen sanonnan γυνή πόρνη [gyne:´ po'rne:] kirjaimellinen merkitys "myyvä nainen" tulee siten hyvin lähelle alkuperäisen hebreankielisen sanonnan **גַּנְחַת הַשָּׂחַד** [ʿisSha:(H) ZONa:(H)] vaihtoehtoista kirjaimellista merkitystä "ruokkiva nainen", kun ajatellaan majatalossa esiintynyttä tilannetta. Septuaginta-käännös ei siis tässä kohdassa ole loppujen lopuksi kovinkaan huono, kun otetaan huomioon sanojen alkuperäiset merkitykset.

Uuden Liiton kirjoitusten kreikankielisen tekstin osalta on vielä syytä mainita, että vanhimpiin käsikirjoituksiin kuuluvan, 300-luvulta j.Kr. peräisin olevan, Codex Sinaiticus nimisen käsikirjoituksen alkuperäisen lukutavan mukaan (lähde 8) jakeessa Hebr. 11:31 oleva sanonta on muodossa **Ῥααβ ἡ ἐπιλεγομένη πόρνη** [Rha-a'b he: epilegome'ne: po'rne:] = "Raahab, jota sanotaan portoksi".

Tämä merkitsee nyt sitä, että tuon käsikirjoituksen tekijän käsityksen mukaan Raahab ei olisi ollutkaan portto, vaikka häntä sanan πόρνη [po'rne:] myöhemmän tulkinnan mukaan sellaiseksi nimitettiin. Uuden Liiton kirjoitusten kreikankielinen tekstikään ei siis mitenkään yksikäsitteisesti puolla tulkintaa "portto", joskin tuo asiaa tarkentava sana επιλεγόμενη [epilegome'ne:] (passiivin partisiipin presensin feminiinimuodon yksikön nominatiivi verbistä επιλέγω [epile'go:] = sanoa tai nimittää joksikin) puuttuu myöhemmistä käsikirjoituksista.

7. Lopputoteamuksia.

Vanhan Liiton kirjoituksissa esiintyvien Raahabin ammattia kuvaavien sekä hebrean- että kreikankielisten sanontojen yksityiskohtainen kieliopillinen analyysi osoittaa, että Raahab ei välttämättä ollut lainkaan huonomaineinen nainen, vaan pikemminkin kunniallinen majatalon emäntä, joka myi ruokaa matkustaville vierailleen, niinkuin vaihtoehtoinen juutalainen tulkinta onkin tämän asian ymmärtänyt. Myös monet tekstiyhteyteen liittyvät näkökohdat puhuvat hyvin selvästi yleisesti käytettyä tulkintaa "portto" vastaan.

Käsitettä "portto" käytetään Raamatussa paljon myös vertauskuvallisesti, jolloin sillä tarkoitetaan luopumista uskosta elävään Jumalaan sekä erilaisten epäjumalien palvelemista, johon usein liittyi siveettömiä palvontamenoja (esim. Jes. 1:21, Jer. 2:20, Hes. 16: 35 - 41, Ilm. 17.). Tällaisessa vertauskuvallisessa merkityksessä sanaa "portto" ei voida mitenkään käyttää Raahabista, joka sanoo Joosuan lähettämille vakoilijoille: "JHVH (= Raamatun Jumalan nimi), teidän Jumalanne, Hän [on] Jumala taivaissa ylhäältä ja maan päällä alhaalta" (jakeen Joos. 2:11 loppuosan sanatarkka käännös hebreankielisestä tekstistä). Raahab tunnustaa siis selvästi uskonsa Raamatun Jumalaan. Tämä vertauskuvallinenkin näkökulma puoltaa siten tuota Raahabin ammatin vaihtoehtoista tulkintaa.

Edellä esitetyt myöhempään hebreaan ja myöhempään kreikkaan perustuvat käsitykset Raahabin ammattia kuvaavien sanontojen merkityksistä lienevätkin suurimmat syyt siihen, että niin monet Raamatun kääntäjät ja selittäjät ovat pitäneet tiukasti kiinni tulkinnasta "portto". Se osoittaa joko sitä, ettei lainkaan tunneta Raamatun alkuperäisen tekstin vaihtoehtoista juutalaista selitystä, joka kuitenkin on nähdäkseni varsin hyvin dokumentoitu, tai sitten sitä, että tuo vaihtoehtoinen juutalainen selitys jätetään aivan tarkoituksellisesti kokonaan huomioon ottamatta. Koska Raamattu on joka tapauksessa alusta loppuun juutalainen kirja (esim. Room. 3: 1 - 2), sen juutalaista selitystään ei saisi noin vain sivuuttaa.

Tutkielman 1. laitos 24.6.1996, 2. laitos 5.12.2001, 3. laitos 23.7.2002.

Liitteet tutkielmaan "Jerikolaisen Raahabin ammatti".

Liite 1. Lähdekirjallisuusluettelo.

1. Biblia Hebraica Stuttgartensia.
Deutsche Bibelgesellschaft. Stuttgart, 1990.
2. The Holy Scriptures Hebrew and English.
The Society for Distributing Hebrew Scriptures. Cambridge.
3. Old Testament Hebrew and English.
The British & Foreign Bible Society. London, 1953.
4. Abraham Even-Shoshan: A New Concordance of the Bible.
"Kiryat Sefer" Publishing House Ltd. Jerusalem, 1992.
5. Solomon Mandelkern: Veteris Testamenti Concordantiae.
Schocken Ltd. Jerusalem - Tel Aviv, 1986.
6. Iso Raamatun Tietosanakirja. Osa 2.
Raamatun Tietokirja. Kuopio, 1973.
(Alkuteos: "Illustrert Norsk Bibelleksikon".
Illustrert Bibelleksikon A / S. Oslo, 1967.)
7. Septuaginta.
Deutsche Bibelgesellschaft. Stuttgart, 1979.
8. Nestle - Aland: Novum Testamentum Graece.
Deutsche Bibelgesellschaft. Stuttgart, 1993.
9. The Greek New Testament.
United Bible Societies. Stuttgart, 1973.
10. Ivan Panin: The New Testament in the Original Greek.
The Book Society of Canada Ltd. Agincourt, 1975.
11. NOVUM. Uusi Testamentti selityksin. Osat 1 - 4.
Raamatun Tietokirja. Hämeenlinna, 1981 - 1983.
12. W. F. Moulton - A. S. Geden - H. K. Moulton:
A Concordance to the Greek Testament.
T. & T. Clark Ltd. Edinburgh, 1989.
13. Alfred Schmoller: Handkonkordanz
zum griechischen Neuen Testament.
Deutsche Bibelgesellschaft. Stuttgart, 1994.
14. The New Covenant. Aramaic Peshitta Text with Hebrew Translation.
The Bible Society. Jerusalem, 1986.
15. The New Testament in Hebrew and Russian.
Hebrew Translation by Franz Delitsch.
The Society for Distributing the Holy Scriptures to the Jews.
Norwich, 1979.
16. Hebrew New Testament. The New Translation 1976.
United Bible Societies, Israel Agency. Jerusalem, 1979.

17. The New Testament in Hebrew and English.
Hebrew Translation by יצחק זאלקינסאן .
Revised by דוד גינצבורג . Edition 1993.
The Society for Distributing Hebrew Scriptures. Cambridge, 1995.
18. S. P. Re'emi: Analytical Concordance to the Delitsch
Hebrew Translation of the New Testament. Vol. 1 - 3.
"Nur" Press. Jerusalem, 1973 - 1974.
19. The Holy Scriptures.
The Jewish Publication Society Translation 1917.
The Jewish Publication Society. Philadelphia, Pennsylvania, 1956.
20. Tanakh. The Holy Scriptures.
The Jewish Publication Society Translation 1985.
The Jewish Publication Society. Philadelphia, Pennsylvania, 1985.
21. Die Heilige Schrift.
Die Deutsche Übertragung von Naftali Herz Tur-Sinai 1954.
Hänssler Verlag. Neuhausen - Stuttgart, 1997.
22. David H. Stern: Das jüdische Neue Testament.
Hänssler Verlag. Neuhausen - Stuttgart, 1994.
23. David H. Stern: Kommentar zum jüdischen Neuen Testament.
Band 1 - 3.
Hänssler Verlag. Neuhausen - Stuttgart, 1996.
24. David Flusser: Judaism and the Origins of Christianity.
The Magnus Press, The Hebrew University. Jerusalem, 1988.
25. Art Scroll Tanach Series: Yehoshua (Joshua).
A New Translation with a Commentary Anthologized from
Talmudic, Midrashic and Rabbinic Sources.
Mesorah Publications Ltd. New York, 1982.
26. Hebreankielinen Joosuan kirjan kommentaari:
יהודה קיל, ספר יהושע
מוסד הרב קוק, ירושלים, תשנ"ד
(Mossad Harav Kook. Jerusalem, 1994.)
27. Marcus Jastrow: A Dictionary of the Talmud. Edition 1903.
Reprint "Horeb". Jerusalem.
- 28.. H. G. Liddell - R. Scott: An Intermediate Greek - English Lexicon.
Oxford University Press. Frome - London, 1991.
29. Ernest Klein: A Comprehensive Etymological Dictionary
of the Hebrew Language.
Carta Ltd. - The University of Haifa. Jerusalem, 1987.
30. Josephus Flavius: The Complete Works of Josephus.
English Translation. Edition 1960.
Kregel Publications. Grand Rapids, Michigan.

31. Sampson A. Isseroff: An Introduction to RASHI's Grammatical Explanations in the Book of Genesis. The Torah Education Department of the World Zionist Organization. New York, 1985.
32. Emanuel Tov: Textual Criticism of the Hebrew Bible. Fortress Press - Van Gorcum. Assen - Maastricht, 1992.
33. The Holy Bible. New International Version. Edition 1990. International Bible Society - Hodder & Stoughton. Avon, 1992.
34. Jumalan Kansan Pyhä Raamattu. Vuosien 1933 / 1938 käännöksen korjaus. Uusi Tie. Saarijärvi, 1993.
35. Wilhelm Gesenius - Frants Buhl: Handwörterbuch über das Alte Testament. Springer-Verlag. Berlin - Göttingen - Heidelberg, 1962.
36. F. Brown - S. R. Driver - C. A. Briggs - W. Gesenius: The New Hebrew and English Lexicon. Hendrickson Publishers. Peabody, Massachusetts, 1979.
37. Reuben Alcalay: The Complete Hebrew - English Dictionary. Massada Ltd. Jerusalem, 1990.
38. Ehud Ben-Yehuda - David Weinstein: Pocket English - Hebrew and Hebrew - English Dictionary Pocket Books. New York, 1972.
39. Seppo Seppälä: Heprea - Suomi Sanakirja. Suomen Karmel-yhdistys ry. Saarijärvi, 1981.
40. Hebreankielinen verbitaulukko:

שאול ברקלי, לוח הפעלים השלם
ראובן מס, ירושלים, תשל"ז
(Rubin Mass. Jerusalem, 1977.)
41. Aapeli Saarisalo: Raamatun Sanakirja. Werner Söderström Osakeyhtiö. Helsinki, 1965.
42. Ensio Mustonen: "Kirjojen kirja". Raamatun kokoonpano, synty ja sisältö. Helluntaiherätyksen Raamattuopiston luentomoniste.
- 43.. The Living Bible. Edition 1971. Hodder & Stoughton - Coverdale House Publishers. Aylesbury, Bucks, 1972.
44. J. Lust - E. Eynikel - K. Hauspie: A Greek - English Lexicon of the Septuagint. Parts I - II. Deutsche Bibelgesellschaft. Stuttgart, 1992 - 1996.
45. Walter Bauer - Kurt und Barbara Aland: Griechisch - deutsches Wörterbuch zum Neuen Testament. Walter de Gruyter. Göttingen - Berlin, 1988.

46. Joseph H. Thayer: Thayer's Greek - English Lexicon of the New Testament.
Hendrickson Publishers. Peabody, Massachusetts, 1996.
47. Barclay M. Newman Jr.: A Concise Greek - English Dictionary of the New Testament.
United Bible Societies. Stuttgart, 1985.
48. Rafael Gyllenberg: Uuden Testamentin kreikkalais - suomalainen Sanakirja.
Yliopistopaino. Jyväskylä, 1994.
49. NOVUM. Osa 5. Kreikan - suomen sanakirja.
Raamatun Tietokirja. Hämeenlinna, 1984.
50. George C. Divry: Divry's Modern English - Greek and Greek - English Desk Dictionary.
D. C. Divry Inc. New York, 1976.

Edellä esitettyjen teosten lisäksi on ollut käytettävissä latinan-, espanjan-, ranskan-, englannin-, saksan-, ruotsin-, suomen-, viron- ja venäjänkielisiä Raamatun käännöksiä ja sanakirjoja sekä näiden kielten ja hebrean, aramean ja kreikan kielioppeja sekä useita muitakin kuin edellä mainittuja Raamatun kommentaareja.

Liite 2. Hebrean ja aramean translitterointi.

Tässä tutkielmassa käytetyllä hebrean ja aramean translitterointijärjestelmällä on seuraavat ominaisuudet:

- Translitterointi on foneettinen eli se osoittaa varsin tarkasti translitteroidun sanan ääntämisen.
- Translitterointi on konsonanttitarkka eli se osoittaa yksikäsitteisesti kaikki translitteroidun sanan alkukielisen kirjoitusasun konsonanttikirjaimet.
- Translitteroidussa tekstissä jokainen iso kirjain sekä merkit ' ja ' osoittavat aina jotakin alkukielen konsonanttikirjainta. Ison kirjaimen jälkeen seuraavilla pienillä kirjaimilla h ja s sekä merkillä ' on täsmennetty, mistä alkukielen konsonanttimerkinnästä on kulloinkin kysymys (esim. T = ת, Th = ת, Ts = ש, T' = ט). Kahdennetut konsonantit on osoitettu ison kirjaimen edessä olevalla pienellä kirjaimella (esim. tT = ת, tTs = ש, tT' = ט). Translitteroinnissa ei siis voida käyttää isoja kirjaimia länsimaiseen tapaan virkkeiden ja erisnimien alkukirjaimina.
- Translitteroinnin luettavuuden parantamiseksi se ei ole täysin vokaalitarkka eli se ei osoita yksikäsitteisesti kaikkia translitteroidun sanan alkukielisen kirjoitusasun vokaalimerkintöjä. Vokaalitarkka translitterointi kyllä saataisiin, jos siihen lisättäisiin vielä 9 vokaalimerkintää (à â è È ê :e : ò ja ô).

a) Konsonantit, joilla on samoin ääntyvät vastineet suomen kielessä.

B = b bB = bb D = d dD = dd G = g gG = gg H = h
J = j jJ = jj K = k kK = kk L = l lL = ll M = m
mM = mm N = n nN = nn P = p pP = pp R = r S = s
sS = ss T = t tT = tt V = v vV = vv

b) Konsonantit, joilla ei ole suoranaisia vastineita suomen kielessä.

- ' äänihuulissa muodostuva lyhyt katkoäänne
- (') ääntymätön
- V' frikatiivinen b-äänne (ääntyy kuten b espanjan sanassa "caballero" eli suunnilleen kuten v-äänne; vaihtoehtoinen merkintä: Bh)
- Gh frikatiivinen g-äänne (ääntyy kuten g espanjan sanassa "Málaga")
- Dh frikatiivinen d-äänne (ääntyy kuten d espanjan sanassa "Madrid")
- (H) ääntymätön
- Z soinnillinen s (ääntyy kuten z englannin sanassa "zoo")
- zZ kahdennettu soinnillinen s
- H' syvällä kurkussa muodostuva kurkku-h
- T' taka-t (ääntyy vähän taempana kuin tavallinen t-äänne)
- tT' kahdennettu taka-t

- Kh frikatiivinen k-äänne (ääntyy kuten ch saksan sanassa "Bach")
 ‘ syvällä kurkussa muodostuva soinnillinen kurkkuäänne, joka muuttaa siihen liittyvän vokaalin vastaavaksi kurkkuvokaaliksi
- F' frikatiivinen p-äänne (ääntyy suunnilleen kuten f-äänne; vaihtoehtoinen merkintä: Ph)
- Ts konsonanttiyhtymä t + s (ääntyy kute z saksan sanassa "zu")
- tTs kahdennettu Ts, jossa lähinnä vain t kahdentuu, jos sekään (ääntyy tts tai ts)
- Q taka-k (ääntyy vähän taempaan kuin tavallinen k-äänne)
- qQ kahdennettu taka-k
- Sh suhu-s (ääntyy kuten sh englannin sanassa "she")
- sSh kahdennettu suhu-s
- S' konsonanttia Sh vastaava alkukielen kirjain ääntyy tavallisena s-äänteenä
- sS' kahdennettu S' (ääntyy ss)
- Th frikatiivinen t-äänne (ääntyy kuten th englannin sanassa "bath")

c) Vokaalit.

Translitteroinnin vokaalimerkinnät a A e E i I o O u U ääntyvät jokseenkin samoin kuin suomen kielessä.

Merkintöjä A, E ja I käytetään silloin, kun alkukielen vokaalimerkintä sisältää konsonanttia J vastaavan kirjaimen.

Merkintöjä O ja U käytetään silloin, kun alkukielen vokaalimerkintä sisältää konsonanttia V vastaavan kirjaimen.

Merkintöjä a, e, i, o ja u käytetään silloin, kun alkukielen vokaalimerkintä on tehty pelkästään lisämerkeillä.

Merkinnällä "ei" voidaan osoittaa vokaalin e ääntyminen diftongina (nykykielessä monissa sanoissa yleistynyt ääntämistapa).

Ääntymätöntä e-vokaalia ei ole merkitty translitterointiin.

Merkinnät a, e, E ja o eivät osoita yksikäsitteisesti alkukielen näitä vokaaleja osoittavia vokaalimerkintöjä.

Pidentyneenä ääntyvä vokaali on selvyuden vuoksi aina osoitettu vokaalimerkin jälkeen merkityllä kaksoispisteellä (:).

Esimerkki: טְבֵרְיָהּ [T'V'eRJə:(H)] = Tiberias.

d) Sanan painon osoittaminen.

Jos sanan paino (pääpaino) ei ole sanan viimeisellä tavulla, se on osoitettu translitteroinnissa painollisen vokaalin jälkeen merkityllä korkomerkillä (˘). Esimerkki: יְרוּשָׁלַיִם [JeRUShəLə:˘JiM] = Jerusalem.

Liite 3. Kreikan translitterointi.

Tässä tutkielmassa käytetyllä Raamatun kreikan translitterointijärjestelmällä on seuraavat ominaisuudet:

- Translitterointi on foneettinen eli se osoittaa varsin tarkasti translitteroidun sanan ääntämisen. (Huom! Nykykreikka ääntyy paljolti eri tavalla.)
- Translitterointi on hyvin lähellä sekä konsonantti- että vokaalitarkka eli se osoittaa yksikäsitteisesti alkukielisen sanan kirjoitusasun joitakin harvoja poikkeuksia lukuunottamatta.
- Translitteroinnissa voidaan käyttää isoja kirjaimia länsimaiseen tapaan virkkeiden ja erisnimien alkukirjaimina.

Translitterointimerkinnät on esitetty seuraavassa vain pieniä kirjaimia käyttäen.

a) Konsonantit, joilla on samoin ääntyvät vastineet suomen kielessä.

b d g h j k l m n p r s t v

b) Konsonantit, joilla ei ole suoranaisia vastineita suomen kielessä.

dz konsonanttiyhtymä d + soinnillinen s

kh frikatiivinen k-äänne (ks. liite 1, merkintä Kh)

ks konsonanttiyhtymä k + s

ng eng-äänne (ääntyy kuten n suomen sanassa "kenkä")
esiintyy konsonanttiyhtymissä

ngg = ng + g ngk = ng + k ngkh = ng + kh ngks = ng + ks

ph frikatiivinen p-äänne (ks. liite 1, merkintä F' tai vaihtoehtoisesti Ph)

ps konsonanttiyhtymä p + s

rh frikatiivinen r-äänne (ääntyy kuten r ranskan sanassa "Paris")

th frikatiivinen t-äänne (ks. liite 1, merkintä Th)

c) Vokaalit.

Vokaalit a e i o u y ääntyvät jokseenkin samoin kuin suomessa.

Pitkänä ääntyvä vokaali on osoitettu vokaalimerkin jälkeen kirjoitetulla kaksoispisteellä (:).

d) Sanan painon osoittaminen.

Kaksi- tai useampitavuisen sanan paino (pääpaino) on aina osoitettu painollisen vokaalin tai diftongin jälkeen kirjoitetulla korkomerkillä (´).

Esimerkki: 'Αθηναί [Athe:´nai] = Ateena.